

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 35, Mart 2019, s. 581-599

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4829>

Orhan YENAY

MEB, Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, orhanyenay@gmail.com

Doç. Dr. Levent DENİZ

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
ldeniz@marmara.edu.tr

ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYAYI KULLANIM AMAÇLARININ İNCELENMESİ¹

Özet

Bu araştırmada ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım amaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi Manisa'nın Soma ilçesindeki ortaokul ve liselerde öğrenim gören 454 öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarını belirlemek amacıyla Şişman Eren (2014) tarafından geliştirilen "Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ortaokul ve lise öğrencileri kişiler arası etkileşim ve ders hazırlığı etkinliklerinde sosyal medyayı orta derecede kullanmaktadırlar. Öğrencilerin sosyal medyayı kişiler arası etkileşim amacıyla kullanma boyutunda ortaokul ve lise öğrencileri arasında fark görülmemiştir. Ancak ders hazırlığı amacıyla kullanma boyutunda lise öğrencileri, sosyal medyayı ortaokul öğrencilerinden daha fazla kullanmaktadır. Öğrencilerin sosyal medyayı kullanım amaçları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ortaokullarda kişiler arası etkileşim ve ders hazırlığı boyutlarının ikisinde de kızlar ve erkekler arasında bir fark görülmemiştir. Lise öğrencilerinde ise kişiler arası etkileşim boyutunda cinsiyetler arası fark olmamakla birlikte, ders hazırlığı boyutunda kız öğrenciler erkeklere göre sosyal medyayı daha yoğun kullanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, sosyal medya kullanım amacı, lise öğrencileri, ortaokul öğrencileri

¹ Bu makale Orhan YENAY'ın Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezsiz Yüksek Lisans programında yaptığı bitirme projesinin bir kısmına dayanmaktadır.

INVESTIGATION OF MIDDLE AND HIGH SCHOOL STUDENTS' PURPOSES OF SOCIAL MEDIA USE

Abstract

The aim of this study is to investigate middle and high school students' purpose of social media use. The sample of the study consists of 454 students from Soma County of city of Manisa. "Social Media Use Purposes Scale" developed by Şişman Eren (2014) was used to collect data. The results show that middle and high school students use social media moderately in interpersonal interaction and preparation for their courses. No differences were found between the level of middle and high school students' use of social media for interpersonal interaction but on the other hand high school students' use of social media for preparation for their courses was found higher than of middle school students. No differences were found between middle school students' purposes of social media use both in interpersonal interaction and preparation for their courses in respect to their gender. On the other hand female high school students found to be more involved using social media for the preparation to their courses compare to male high school students.

Keywords: Social media, purposes of social media use, high school students, middle school students

GİRİŞ

İnsanoğlunun en temel gereksinimlerinden biri, etrafındaki insanlarla etkileşim içerisinde bulunarak; bilgi, duygu ve düşüncelerini paylaşma isteğidir (Karakoç ve Bozkurt Avcı, 2015). İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve özellikle internet, gündelik yaşamın akışında değişimin en fazla yaşandığı popüler iletişim ortamlarından biri olmuş ve çok erken yaşlarda hayatımızı etkilemeye başlamıştır (Otrar ve Arın, 2014). İletişim artık evde yolda iş yerinde kullanılabilen PC'lerle, dizüstü bilgisayarlarla, cep telefonlarıyla, mobil cihazlarla ve interaktif araçlarla sağlanan bir durumdadır (Atalay, 2014).

Gelişen iletişim teknolojilerinin son yeniliği olan internet, 1990'lı yıllardan itibaren tüm dünyaya damgasını vurmaya başlamıştır (Ergenç, 2011). Önceleri internete erişmek sadece bilgisayarlardan mümkün iken günümüzde cep telefonları ya da tablet bilgisayarlar ile erişim olanağı daha da artmış, mobil iletişim teknolojileri sayesinde internete her an her yerden erişmek olanaklı hale gelmiştir (Filiz, Erol, Dönmez ve Kurt, 2014). Karaca (2007)'ya göre ilk zamanlarda ağırlıklı olarak iletişim ve bilişim amacıyla kullanılan internet, bugün hayatın neredeyse her alanında başvurulan önemli bir araç konumuna gelmiştir. Günümüzde ise artan bir şekilde, bireylerin arkadaşları ile iletişime geçtiği, televizyon seyrettiği, müzik dinlediği, dünyadaki diğer insanlarla birlik duygusu hissettiği ve kendini ifade etmesini sağlayan iletişim biçimlerini oluşturan internet, web 2.0 araçları ile bambaşka bir döneme girmiştir (Otrar ve Arın, 2014).

WEB 1.0'da kullanıcılar sadece okuyucuydu ve sadece bilgiyi alabilen konumdaydı. İnsan etkileşimi olmayan Web 1.0 internette önümüze hazır sunulan bilgilerin pasif bir şekilde alınmasından oluşmaktaydı. Fakat Web 2.0 denilen, kullanıcının diğer kullanıcılarla ve içinde bulunduğu ağ ile etkileşim kurmasına imkan tanıyan gelişim, hem internet mecrasını değiştirdi

hem de bu mecranın kullanım alanlarını hiç tahmin edilmeyen bir şekilde çeşitlendirdi (Alican ve Saban, 2013). Web 2.0 teknolojileri sağladığı dinamik yapı ile internet kullanıcılarını sadece içerik tüketen değil aynı zamanda içerik de üretebilen hale getirmiştir (Filiz, Erol, Dönmez ve Kurt, 2014). Artık kullanıcılar; okuyan, yazan, tüketen, üreten, dinleyen, konuşan, yorumlayan ve paylaşan rolündedir (Sarıçam, 2015). Sosyal etkileşimi, işbirliğini ve paylaşımı ön planda tutan Web 2.0 teknolojilerinin gelişimiyle birlikte günümüzde daha farklı internet ortamları kullanılmaya başlanmıştır. Bu ortamları bloglar, microbloglar, içerik paylaşım siteleri, sosyal ağlar gibi ortamlar olarak sıralamak mümkün olsa da tüm bu web 2.0 bileşenleri genel adıyla sosyal medya olarak tanımlanmaktadır (Argın, 2013).

Sosyal medya, kullanıcıların günlük hayatlarını, düşüncelerini, fotoğraf ve video gibi çeşitli türde içeriklerini paylaşabildikleri platformlar olarak öne çıkmaktadır. İnsanlar sosyal medyada günlük düşüncelerini yazmakta, bu düşünceler üzerine tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmektedirler (Saraç, 2014). Sosyal medya uygulamalarında içeriği kullanıcılar belirler ve kullanıcılar bu uygulamalar üzerinden birbirleri ile sürekli iletişimde bulunurlar. Sosyal medya kullanıcılar arasında etkileşimin, paylaşmanın ve tartışmanın gerçekleştiği bir ortamdır. Aynı zamanda bu ortam kullanıcıların iletişime geçtiği bir ortamdır (Bostancı 2010).

Sosyal medyanın birçok aracı bulunmaktadır. Bu araçlar kullanım alanlarına ve işlevlerine göre bazı farklılıklar göstermektedir (Karakoç ve Bozkurt Avcı, 2015). En fazla kullanılan belli başlı araçları: Facebook, Twitter, Youtube, WordPress, LinkedIn, Google+, Foursquare, Blogger ve Wikipedia olarak kabul edilmektedir (Canöz, 2016). Facebook ve Twitter ise en çok bilinen ve kullanıcı sayısı diğer sosyal paylaşım ağlarına göre en fazla olan ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Solmaz, Tekin, Herzem ve Demir (2013)'in yaptığı araştırmaya göre katılımcıların % 97,6'sı sosyal medyayı kullandıklarını belirtmiş ve en çok kullandıkları sosyal medya araçları ise Facebook (%79) ve Twitter (%16) olmuştur. Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu'nun 9-16 yaş grubu "Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları"nın ortaya çıkartılması amaçlanan Şubat 2011 tarihli raporuna göre Facebook %99'luk kullanım oranı ile en fazla kullanılan sosyal medya ağı durumundadır. Dijital pazarlama ajansı We Are Social ve Hootsuite tarafından 238 ülkeden toplanan verilerle yayınlanan "Digital in 2017 Global Overview" raporuna göre Türkiye'de 48 milyon kişinin internete bağlandığı ve aktif sosyal medya kullanıcı sayısının da yine 48 milyon olduğu belirtilmektedir (Ayvaz, 2017).

İnsanlar, sosyal ağları çeşitli nedenlerle kullanmaktadır. Üyelerin kullanım amaçları, siteye göre farklılık göstermekle birlikte aile ve arkadaşlarla iletişim kurma, bilgiye ulaşma ve eğlenme amaçlı kullanımlar öne çıkmaktadır. Günümüzde gençler arasındaki iletişimi büyük oranda sosyal ağ siteleri düzenlemekte, gün geçtikçe gençler bu tür sitelere daha çok ilgi göstermektedir (Şişman Eren, 2014).

Balaman ve Karataş (2012) yaptıkları çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini hangi amaçla kullandıklarını incelemişlerdir. Çalışma sonunda araştırmaya katılan öğrencilerin %87'sinin sosyal ağ kullandığı; sosyal ağlarda en çok yorum yapma, yazılı, görsel ve işitsel medya paylaşımında buldukları belirlenmiştir. Mazman ve Usluel (2011) ise lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanım amaçlarını incelemek amacıyla geliştirdiği ölçekte yapıyı, var olan ilişkileri devam ettirme, yeni ilişkiler kurma, gündemi takip etme ve akademik kullanım olmak üzere dört boyutta toplamıştır. Usluel ve Demir ve Çınar (2014), "Sosyal Ağların Kullanım Amaçları Ölçeği" adlı çalışmalarında Facebook ağıının

kullanım amaçlarını belirlemek üzere 236 Facebook kullanıcısı üzerine yaptıkları anket çalışmasından 26 maddeden oluşan yedi faktörlü bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme uygulaması sonucunda sosyal ağların kullanım amaçlarını oluşturan faktörler; araştırma, işbirliği, iletişimi başlatma, iletişim kurma, iletişimi sürdürme, içerik paylaşma ve eğlence olarak ortaya çıkmıştır. Gonzalez (2012) ise Amerika'da bir finansal hizmet sağlama şirketi içerisindeki Bilişim Teknolojileri (IT) bölümünde çalışan 198 kişiye uyguladığı anket sonrasında, sosyal medya kullanma amaçlarının iş ile ilgili amaçlar ve sosyal amaçlar olmak üzere iki başlık altında toplandığını belirtmektedir. Sosyal amaçlar kısmında; iş arkadaşlarıyla iş dışında çeşitli etkinlikler planlamak, yeni arkadaşlar edinmek, günün stresinden uzaklaşmak, sohbet etmek ve aynı ilgi alanından kişiler ile sanal sosyal ortamda buluşmak yer almaktadır (Akt. Zincir, 2014).

Akçay'ın (2011) Gümüşhane Üniversitesi'nde yapmış olduğu "Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışması da bu alandaki bir diğer çalışmayı oluşturmaktadır. Akçay, bu araştırmasında sosyal medya kullanıcılarının "sosyal çevre edinme/sosyalleşme", "eğlence/boş vakit geçirme", "rahatlama/stresten uzaklaşma" ve "bilgi edinme/hayatı tanıma" motivasyonları nedeniyle sosyal medyayı kullandıklarını ortaya koymuştur. Karakoç ve Gülsünler'in (2012) Facebook kullanıcıları üzerine yapmış oldukları "Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Facebook: Konya Üzerine Bir Araştırma" çalışmasında ise Facebook kullanıcılarının "Eğlence", "Bilgilenme/Arkadaşlık", "Rahatlama/Sosyal Kaçış" ve "Sosyal Etkileşim" motivasyonları nedeniyle Facebook kullandıklarını ortaya çıkmıştır. Bostancı (2010), 380 üniversite öğrencisine uyguladığı bir araştırmasında; öğrencilerin en sık kullandıkları sosyal ağın Facebook olduğu saptanmıştır. Kullanıcılarının Facebook'u kullanma amaçlarının sosyal çevreden haberdar olmak ve arkadaşlarla iletişim kurmak olduğu sonucuna varılmıştır.

Sosyal paylaşım siteleri, olumlu ya da olumsuz etkilere sahip olsa da getirmiş olduğu olanaklar sayesinde insanlar arasındaki popülerliği her geçen gün artmaktadır (Öztürk ve Akgün, 2012). Günümüzde ve gelecekte görünen odur ki, sosyal medyanın önemli hale geleceği alanlardan biri de eğitimidir (Sarsar, Başbay ve Başbay, 2015). Öğrenciler sosyal ağ platformlarını ve interneti sadece sosyal yaşamlarında değil eğitim için de kullanmaları önemli fayda sağlamaktadır (Kalender, 2016). Öğrencilerin sosyal medya ağlarından faydalanarak, dersler ve sınavlar hakkında araştırma yapmak, soru sormak, kaynak paylaşımında bulunmak, ödev hazırlamada yardımcı olmak, ödevlerde ve öğrencilerle işbirliği sağlamak gibi amaçlarla iletişimine geçme imkân tanınması yönüyle olumlu özelliklere sahiptir (Tanrıverdi ve Sağır, 2014). Sosyal ağların öğrenci ve öğretmenlerin iletişim becerilerini geliştirici, katılımı genişletici, akran desteğini güçlendirici ve işbirliğine dayalı öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayıcı özellikleri de vardır. Sosyal ağ siteleri ayrıca öğrenim ve öğretim süreçlerinin metin, video, ses, gibi materyallerle zenginleştirilerek öğrencilerin öğrenme sürecini desteklenmesi ve öğretmenin öğretim ve değerlendirme sürecine destek olması gibi imkânları da sağlamaktadır (Işıktaş, 2016). Stansbury (2011), okulda sosyal medya kullanımını; gerçek dünya uygulamalarını öğretimle bütünleştirme, diğer öğretmenlerle bağlantı kurma, işbirlikli öğrenme, kültürler arası iletişim ve yabancı dil öğrenme, değerlendirme araçları ve anket hazırlama, uzaktan öğrenme, ailelerle iletişim kurma, öğrenciler ve velilerle ders ödevlerini/duyuruları paylaşma, sosyal yardım toplulukları oluşturma, kişisel ve mesleki gelişim olmak üzere 10 boyutta toplamaktadır (Akt. Şişman Eren, 2014).

Sosyal medyanın eğitsel amaçlı kullanımına yönelik bazı araştırmalar önem kazanmaktadır. Ajjan ve Harsthone (2008), sosyal paylaşım sitelerinin öğrenmeyi artırdığını, okul-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında etkileşim sağladığını, öğrencilerin derslere ilişkin memnuniyetlerini artırdığını, öğrencilerin yazma becerilerini geliştirdiğini ve derslere entegrasyonu kolay araçlar olduğunu ortaya koymuşlardır. McLoughlin ve Lee (2007), Facebook gibi sosyal paylaşım sitelerinin pedagojik araçlar olarak da düşünülebileceğini ve bireylerin çalışmalarında sosyal destek ve bağlanabilirlik, işbirlikli bilgi keşfi ve paylaşımı, içerik oluşturma, bilgi ve bilgi topluluğu gibi amaçlarla kullanabileceklerini ifade etmiştir (Akt. Öztürk ve Akgün, 2012). Eğitim süreçlerinde sosyal ağların kullanımı üzerine yapılan bir araştırmada; sosyal medya ile eğitim süreçlerinin desteklenmesinin öğrenci öğrenmelerinde etkili olduğu, öğrenme süreçlerini kolaylaştırdığı ve eğitim süreçlerini geliştirdiği tespit edilmiştir (Toğay, Akdur, Yetişen ve Bilici, 2013). Ancak Sarıçam ise (2015) araştırmasında okul dışı sosyal medya kullanımının ders başarılarına etkisinin ya olmadığını ya da çok zayıf bir ilişki bağlamında olumsuz olduğunu belirlemiştir.

Öğrencilerdeki sosyal medya kullanımının yaygınlaşması, sosyal ağların eğitimi desteklemek amacıyla öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanımına yönelik araştırmaların giderek artması eğitimin merkezinde yer alan öğrencilerin söz konusu sosyal medya ortamlarındaki davranışlarının incelenmesini gerekli kılmaktadır. Sosyal ağ sitelerinin kullanım amaçlarının bilinmesi; bireyleri ilgili siteleri kullanmaya motive eden unsurların belirlenmesine ve başarılı sosyal ağ sitelerinin nasıl geliştirileceğine ilişkin geliştirilen yaklaşımlara katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte sosyal ağ siteleri kullanım nedenleri bilgisinin; işbirlikli öğrenmeyi destekleyici, pedagojik bir araç olarak da nitelendirilen sosyal ağ sitelerini eğitsel amaçlarla kullanmak isteyen araştırmacılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir (Karal ve Kokoç, 2010).

Bu araştırmada “Ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilerin sosyal medyayı hangi amaçlarla kullanmaktadır?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu genel amaç kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına da cevap aranmıştır.

1. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları farklılaşmakta mıdır?
2. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları okul türlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları internet kullanım yılına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları günlük internet kullanım saatine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları sosyal medya araçlarını kullanma sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

Özellikle ülkemizde eğitim alanındaki gelişen teknolojiler ve çeşitli projeler aracılığı ile bu teknolojilerin tüm öğrencilere erişimi çabalarının hız kazandığı düşünüldüğünde, bu çalışmanın yeni teknolojilerin etkili kullanımına yönelik planlamalara ve sosyal medyanın öğretme – öğrenme süreçlerinde kullanımına katkı sağlaması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma genel tarama modellenli araştırmalardan karşılaştırma türü tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2007).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında Manisa'nın Soma ilçesindeki devlet ortaokullarında ve liselerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Soma ilçe merkezinde 2 imam hatip ortaokulu, 7 ortaokul, 3 anadolu lisesi, 1 fen lisesi, 1 imam hatip lisesi ve 2 meslek lisesi bulunmaktadır. Ortaokullar seviyesinde toplam 4 normal ortaokul ve 1 imam hatip ortaokulu, liseler seviyesinde ise her lise türünden 1 tanesi araştırmaya dahil edilmiştir. Uygulama yapılan her ortaokulda 7 ve 8. sınıflardan birer sınıf olmak üzere 2 sınıf, her lisede de 9 ve 10. sınıflardan birer sınıf olmak üzere 2 sınıf seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini 243 kız, 211 erkek öğrenci olmak üzere 454 öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilerin okul türlerine ve sınıflara göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin Okul Türlerine ve Sınıflara Göre Dağılımı

Okul Türü	7. Sınıf n (%)	8. Sınıf n (%)	9.sınıf n (%)	10.sınıf n (%)	Toplam n (%)
Ortaokul	80 (17,6)	80 (17,6)	-	-	160 (35,2)
İmam Hatip Ortaokulu	51 (11,2)	29 (6,4)			80 (17,6)
Anadolu Lisesi	-	-	32 (7,0)	36 (7,9)	68 (15,0)
İmam Hatip Lisesi	-	-	30 (6,6)	23 (5,1)	53 (11,7)
Fen Lisesi	-	-	21 (4,6)	30 (6,6)	51 (11,2)
Meslek Lisesi	-	-	23 (5,1)	19 (4,2)	42 (9,3)
Toplam	131 (28,9)	109 (24,0)	106 (23,3)	108 (23,8)	454 (100)

Veri Toplama Araçları

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarını belirlemek amacıyla Şişman Eren(2014) tarafından geliştirilen“Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 7 maddeden oluşan “kişiler arası etkileşim” ve 5 maddeden oluşan “ders hazırlığı” olmak üzere iki faktörlü bir yapıya sahiptir. Beşli derecelmeli Likert türü bir yapıya sahip olan ölçekte yer alan 12 madde 1 ile 5 arasında (“1-Hiçbir zaman” ile “5-Her zaman”) puanlanmaktadır. Ölçeğin faktörlerinden alınan yüksek puan faktörün içerdiği amaç doğrultusunda daha fazla kullanımı ifade etmektedir. Şişman Eren (2014) ölçeğin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alfa katsayılarını ölçeğin bütünü için .89, “kişiler arası etkileşim” faktörü için .88 ve “ders hazırlığı” faktörü için .80 olarak tespit etmiştir. Mevcut araştırmadaki veriler üzerinden yapılan değerlendirmede de ölçeğin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alfa katsayıları ölçeğin bütünü için .84, “kişiler arası etkileşim” faktörü için .84 ve

“ders hazırlığı” faktörü için .79 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen iç tutarlılık katsayılarından hareketle ölçeğin, uygulandığı grup için de geçerli ve güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak ayrıca öğrencilerin cinsiyetleri, devam ettikleri okul türü, kaç yıldır internet kullandıkları, günlük internet kullanım saati ve çeşitli sosyal medya ortamlarını kullanım sıklıklarını içeren sorular da yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması 2016 - 2017 eğitim öğretim yılının 2. döneminde gerçekleştirilmiştir. Anketlerin uygulanması ile ilgili gerekli araştırma izni Manisa Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış ve uygulama araştırmacı tarafından sınıf ortamında yapılmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı söylenmiş ve gönüllülük esasının geçerli olduğu açıklanmıştır. Uygulamalar yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde fark istatistikleri kullanılmıştır. Bu kapsamda bağımsız grup t-testi ve tek yönlü varyans analizlerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarına ait betimsel değerler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarına Ait Betimsel Analizler

Sosyal Medya Kullanım Amaçları	n	En Az	En Çok	x	ss
Kişiler Arası Etkileşim	454	7	35	21,01	6,60
Ders Hazırlığı		5	25	14,21	4,22

Tablo 2’de ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarına ait aritmetik ortalamalar incelendiğinde, öğrencilerin kişiler arası etkileşim ve ders hazırlığı ile ilgili etkinliklerde orta derecede kullandıkları anlaşılmaktadır.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının farklılaşma durumu incelenmiş ve bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Grup t-Testi

Sosyal Medya Kullanım Amacı	Okul Seviyesi	n	x	Ss	Sd	t	Anlamlılık
Kişiler Arası Etkileşim	Ortaokul	240	21,10	7,13	452	.27	-
	Lise	214	20,92	5,96			
Ders Hazırlığı	Ortaokul	240	13,58	4,26	452	3,43	.001
	Lise	214	14,92	4,06			

Tablo 3 incelendiğinde, ortaokul ve lise öğrencileri arasında sosyal medyayı “kişiler arası etkileşim” amacıyla kullanma sıklıkları açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı

anlaşılmaktadır. Ancak “ders hazırlığı” amacıyla kullanımında lise öğrencilerinin ortaokul öğrencilerine göre sosyal medyayı anlamlı seviyede ($t_{(452)}=3,43$; $p<.05$) daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Grup t-Testi

Okul Seviyesi	Sosyal Medya Kullanım Amacı	Cinsiyet	n	x	Ss	Sd	t	Anlamlılık
Ortaokul	Kişiler Arası Etkileşim	Kız	142	20,40	7,39	238	1,81	-
		Erkek	98	22,10	6,64			
	Ders Hazırlığı	Kız	142	13,47	3,87	238	.45	-
		Erkek	98	13,73	4,79			
Lise	Kişiler Arası Etkileşim	Kız	101	21,09	6,08	212	.39	-
		Erkek	113	20,77	5,88			
	Ders Hazırlığı	Kız	101	15,52	3,55	212	2,03	0,04
		Erkek	113	14,39	4,41			

Tablo 4 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin kişiler arası etkileşim ve ders hazırlığı amacıyla sosyal medyayı kullanmaları açısından cinsiyetlerine göre bir farklılaşma olmadığı anlaşılmaktadır. Lise öğrencilerinde de kişisel etkileşim amacıyla sosyal medyanın kullanılması cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Ancak lise öğrencileri arasında cinsiyete dayalı tek anlamlı farklılık sosyal medyanın ders hazırlığı amacıyla kullanılmasında ortaya çıkmaktadır. Bulgulara göre kız lise öğrencileri erkek lise öğrencilerine göre sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla anlamlı seviyede ($t_{(212)}=2,03$; $p<.05$)daha fazla kullanmaktadırlar.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının öğrenim gördükleri okul türlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve kişiler arası etkileşim faktörüne ilişkin bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Kişiler Arası Etkileşim” Faktörünün Okul Türüne Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Okul türü	n	x	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ortaokul	160	21,00	7,35	Gruplar Arası 196,318 Gruplar İçi 1952,503 Toplam 19748,822	5	39,264	,900	-
İmam Hatip Ortaokulu	80	21,30	6,69					
Anadolu Lisesi	68	21,80	6,02					
Fen Lisesi	51	21,70	5,55					
İmam Hatip Lisesi	53	19,98	6,68					
Meslek Lisesi	42	19,76	5,19					
Toplam	454	21,01	6,60					

Tablo 5 incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin kişiler arası iletişim amacıyla sosyal medyayı kullanma sıklıklarının farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının öğrenim gördükleri okul türlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve ders hazırlığı faktörüne ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Ders Hazırlığı” Faktörünün Okul Türüne Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Okul türü	n	x	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Ortaokul	160	13,16	4,11					
İmam Hatip Ortaokulu	80	14,42	4,46					
Anadolu Lisesi	68	15,82	3,85	Gruplar Arası	5	101,538		
Fen Lisesi	51	15,58	4,11	Gruplar İçi	448	16,906	6,006	.000
İmam Hatip Lisesi	53	14,56	3,96	Toplam	453			
Meslek Lisesi	42	13,14	3,96	8081,412				
Toplam	454	14,21	4,22					

Tablo 6 incelendiğinde, ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyayı ders hazırlığı amaçlı olarak kullanım sıklıklarının öğrenim gördükleri okul türlerine göre anlamlı seviyede farklılaştığı ($F_{(5-453)} = 6,006$; $p < .05$) anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc LSD analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Ders Hazırlığı” Faktörünün Okul Türüne Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Post Hoc LSD Analizi

Okul Türü	Ortaokul (Genel)	İmam Hatip Ortaokulu	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Meslek Lisesi
Ortaokul (Genel)	x=13,16	p<.05	p<.01	p<.01	p<.05	-
İmam Hatip Ortaokulu		x=14,42	p<.05	-	-	-
Anadolu Lisesi			x=15,82	-	-	p<.01
Fen Lisesi				x=15,58		p<.01
İmam Hatip Lisesi				-	x=14,56	-
Meslek Lisesi						x=13,14

Tablo 7 incelendiğinde, (genel) ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin ders hazırlığı amacıyla sosyal medyayı kullanma sıklıklarının İmam Hatip Ortaokulu, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerine göre anlamlı seviyede düşük olduğu anlaşılmaktadır. Sadece (genel) ortaokul öğrencileriyle meslek lisesi öğrencileri arasında sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla kullanma sıklığı açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Elde edilen bu bulgulardan hareketle (genel) ortaokul öğrencilerinin sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla diğer okul seviye ve türlerindeki öğrencilere göre daha az kullandıkları anlaşılmaktadır. Ortaokul öğrencileri kapsamında diğer bir anlamlı farklılaşma da İmam Hatip Orta Okulu öğrencileriyle Anadolu Lisesi öğrencileri arasında görülmektedir. Bulgular incelendiğinde Anadolu Lisesi öğrencilerinin ders hazırlığı amacıyla sosyal medyayı İmam Hatip ortaokulu öğrencilerine oranla anlamlı seviyede fazla kullandıkları anlaşılmaktadır. Tablo 3.6 Meslek Lisesi öğrencileri açısından incelendiğinde de, meslek lisesi öğrencilerinin Anadolu ve Fen Lisesi öğrencilerine oranla sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla anlamlı seviyede az kullandıkları anlaşılmaktadır.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının İnternet kullanım yıllarına göre farklılaşma durumu incelenmiş ve kişiler arası etkileşim faktörüne ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Kişiler Arası Etkileşim” Faktörünün İnternet Kullanım Yılına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

İnternet Kullanım Yılı	n	x	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
1-2 yıl	58	17,34	6,73					
3-5 yıl	195	21,13	6,42	Gruplar arası 1212,022	3	404,007		
6-8 yıl	102	21,59	6,21	Gruplar içi 16222,265	401	40,455	9,98	.000
9 yıl ve üstü	50	23,82	5,93	Toplam 17434,286	404			
Toplam	405	21,04	6,56					

Tablo 8 incelendiğinde, ortaokul ve lise öğrencilerinin kişisel etkileşim amacıyla sosyal medyayı kullanma sıklıklarının internet kullanım yıllarına göre anlamlı seviyede ($F_{(3-404)}=9,98$; $p<.05$) farklılaştığı anlaşılmaktadır. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post Hoc LSD analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Kişiler Arası Etkileşim” Faktörünün İnternet Kullanım Yılına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Post Hoc LSD Analizi

İnternet Kullanım Yılı	1-2 yıl	3-5 yıl	6-8 yıl	9 yıl ve üstü
1-2 yıl	x= 17,34	p<.01	p<.01	p<.01
3-5 yıl		x=21,13	-	p<.01
6-8 yıl			x=21,59	p<.05
9 yıl ve üstü				x=23,82

Tablo 9 incelendiğinde, interneti 2 yıldan az süredir kullanan ortaokul ve lise öğrencilerinin daha fazla zamandan beri kullananlara oranla sosyal medyayı kişiler arası etkileşim amaçlı olarak anlamlı seviyede daha az kullandıkları anlaşılmaktadır. İnterneti 9 yıldan fazla süredir kullanan ortaokul ve lise öğrencilerinin ise kişiler arası etkileşim açısından sosyal medyayı anlamlı seviyede daha fazla kullandıkları görülmektedir.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının İnternet kullanım yıllarına göre farklılaşma durumu incelenmiş ve ders hazırlığı faktörüne ilişkin bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Ders Hazırlığı” Faktörünün İnternet Kullanım Yılına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

İnternet Kullanım Yılı	n	x	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
1-2 yıl	58	13,53	3,94					
3-5 yıl	195	14,64	3,97	Gruplar arası 168,076	3	56,025		
6-8 yıl	102	13,42	3,65	Gruplar içi 6527,168	401	16,277	3,44	.017
9 yıl ve üstü	50	15,12	4,98	Toplam 6695,244	404			
Toplam	405	14,23	4,07					

Tablo 10 incelendiğinde, ortaokul ve lise öğrencilerinin ders hazırlığı amacıyla sosyal medyayı kullanma sıklıklarının internet kullanım yıllarına göre anlamlı seviyede ($F_{(3-404)}=3,44$; $p<.05$) farklılaştığı anlaşılmaktadır. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post Hoc LSD analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Ders Hazırlığı” Faktörünün İnternet Kullanım Yılına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Post Hoc LSD Analizi

İnternet Kullanım Yılı	1-2 yıl	3-5 yıl	6-8 yıl	9 yıl ve üstü
1-2 yıl	x= 13,53	-	-	p<.05
3-5 yıl		x=14,64	p<.05	-
6-8 yıl			x=13,42	p<.05
9 yıl ve üstü				x=15,12

Tablo 11 incelendiğinde, interneti 9 yıl ve üstü süredir kullanan ortaokul ve lise öğrencilerinin interneti 1-2 yıldır ve 6-8 yıldır kullanan öğrencilere göre sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla anlamlı seviyede daha fazla kullandıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 1-2 yıldır internet kullanan öğrencilerle; interneti 3-5 ve 6-8 yıl arasında kullanan öğrencilerin sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla kullanma sıklıkları açısından anlamlı bir fark olmadığı da görülmektedir.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının günlük internet kullanım saatlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve kişiler arası etkileşim faktörüne ilişkin bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Kişiler Arası Etkileşim” Faktörünün Günlük İnternet Kullanım Saatine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Günlük İnternet Kullanım Saati	n	x	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
1 saatten az	85	16,51	6,50					
1-2 saat	160	19,91	5,92	Gruplar arası 3605,669	3	1201,890		
3-4 saat	117	23,38	5,72	Gruplar içi 15685,466	447	35,091	34,251	.000
4 saatten fazla	89	24,42	5,57	Toplam 19291,644	450			
Toplam	451	21,06	6,54					

Tablo 12 incelendiğinde, ortaokul ve lise öğrencilerinin kişiler arası etkileşim amacıyla sosyal medyayı kullanma sıklıklarının günlük internet kullanım saatlerine göre anlamlı seviyede ($F_{(3-450)}=34,251$; $p<.05$) farklılaştığı anlaşılmaktadır. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post Hoc LSD analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Kişiler Arası Etkileşim” Faktörünün Günlük İnternet Kullanım Saatine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Post Hoc LSD Analizi

Günlük İnternet Kullanım Saati	1 saatten az	1-2 saat	3-4 saat	4 saatten fazla
1 saatten az	x= 16,31	p<.01	p<.01	p<.01
1-2 saat		x=19,91	p<.01	p<.01
3-4 saat			x=23,38	-
4 saatten fazla				x=24,42

Tablo 13 incelendiğinde, günlük internet kullanımı 1 saatten az olan ve 1-2 saat arasında olan ortaokul ve lise öğrencileri ile günlük kullanım süreleri daha fazla olanlar arasında sosyal medyanın kişiler arası etkileşim amacıyla kullanım sıklığı açısından anlamlı farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Bulgular günlük daha fazla saat internet kullanan ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyayı kişiler arası etkileşim boyutunda daha fazla kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarının günlük İnternet kullanım saatlerine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve ders hazırlığı faktörüne ilişkin bulgular Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarından “Ders Hazırlığı” Faktörünün Günlük İnternet Kullanım Saatine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Günlük İnternet Kullanım Saati	n	x	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
1 saatten az	85	13,68	4,13					
1-2 saat	160	14,65	4,24	Gruplar arası 99,043	3	33,014		
3-4 saat	117	14,57	4,09	Gruplar içi 7897,644	447	17,668	1,869	-
4 saatten fazla	89	13,64	4,34	Toplam 7996,687	450			
Toplam	451	14,25	4,21					

Tablo 14 incelendiğinde, ortaokul ve lise öğrencilerinin ders hazırlığı amacıyla sosyal medya kullanım sıklıklarının anlamlı olarak farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Sonuç ve Tartışma

Sosyal medyanın kullanımı ile ilgili araştırmalara baktığımızda çeşitli faktörlerin öne çıktığını görüyoruz. Bu faktörlerin eğlence, tüketici, bilgi işlemi, sosyal etkileşim, bilgilenme, toplumsal gözetim/araştırma, arkadaşlık/sosyal ilişkiler, rahatlama, sohbet, alışveriş/seyahat, serbest zaman, iletişim kurma, rehberlik, sosyal kaçış, boş zamanları değerlendirme, sosyal fayda, sosyal çevre edinme (Armstrong, 1999; Parker ve Plank, 2000; Şeker 2005, Ellison ve diğerleri, 2006; Balcı ve Tarhan, 2007; Akçay, 2011; Akt. Karakoç ve Gülsünler, 2012) oldukları tespit edilmiştir. Yine Usluel ve diğerlerinin (2009) “Sosyal Ağların Kullanım Amaçları Ölçeği” adlı araştırmalarında sosyal ağların kullanım amaçlarını oluşturan faktörler araştırma, işbirliği, iletişimi başlatma, iletişim kurma, iletişimi sürdürme, içerik paylaşma ve eğlence olarak ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım amaçları “kişiler arası etkileşim” ve “ders hazırlığı” olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Mesaj ve e-posta göndermek, sohbet etmek, arkadaşlarının fotoğraflarına ve yorumlarına bakmak, beğendiği internet sitelerini paylaşmak, kişisel bilgilerini ve fotoğraflarını paylaşmak, ilginç ve komik videolar paylaşmak ve arkadaşlarının gönderilerine yorum yapmak kişiler arası etkileşim başlığı altında ele alınmıştır. Ders hazırlığı başlığı altında ise ders ile ilgili konuları araştırmak, arkadaşlarına ödevleri ile ilgili soru sormak, arkadaşları ile dersle ilgili konuları tartışmak, arkadaşları ile birlikte ödev yapmak, ders için hazırladığı bir ödevi paylaşmak maddelerine yer verilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre ortaokul ve lise öğrencileri kişiler arası etkileşim ve ders hazırlığı etkinliklerinde sosyal medyayı orta derecede kullanmaktadırlar. Bu sonuç alanda yapılan önceki araştırmalarla (Öztürk ve Akgün, 2012; Atalay, 2014; Şişman Eren, 2014; Balaban ve Karataş, 2012; Karal ve Kokoç, 2010, Tanrıverdi ve Sağır, 2014) örtüşmektedir.

Öğrencilerin sosyal medyayı kişiler arası etkileşim amacıyla kullanma boyutunda ortaokul ve lise öğrencileri arasında fark görülmemiştir. Ancak ders hazırlığı amacıyla kullanma

boyutunda lise öğrencileri, sosyal medyayı ortaokul öğrencilerinden daha fazla kullanmaktadır. Bu sonuç Şişman Eren'in (2014) araştırmasından farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmanın nedeni, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Fatih Projesi ile eğitimde teknoloji kullanımının artması ve lise öğrencilerine dağıtılan tabletlerin beraberinde getirdiği e-içeriklerin öğrenciler tarafından çevrimiçi ortamlarda ve özellikle sosyal medyada materyal ve kaynak paylaşımı olarak kullanılmasından kaynaklanabilir.

Öğrencilerin sosyal medyayı kullanım amaçları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ortaokullarda kişiler arası etkileşim ve ders hazırlığı boyutlarının ikisinde de kızlar ve erkekler arasında bir fark görülmemiştir. Lise öğrencilerinde ise kişiler arası etkileşim boyutunda cinsiyetler arası fark olmamakla birlikte, ders hazırlığı boyutunda kız öğrenciler erkeklere göre sosyal medyayı daha yoğun kullanmaktadır. Araştırmalarda cinsiyetin, öğrencilerin sosyal medyayı kullanım amaçlarında önemli bir faktör olduğu ileri sürülmektedir (Ahn, 2011; Boyd, 2007; Hargittai, 2007; Lenhart ve diğerleri, 2007; Lenhart ve diğerleri, 2010; Lin ve Lu, 2011; Mansumittrachai ve diğerleri, 2012; Mazman ve Usluel, 2011; Sponcil ve Gitimu, 2012; Akt. Eren Şişman, 2014). Bu çalışmada kızların sosyal medyayı ders amaçlı olarak erkeklerden daha yoğun olarak kullanması yapılan diğer çalışmalarla (Mazman ve Usluel, 2011; Uslu ve Hamarat, 2016) paralellik göstermektedir. Diğer yandan Şişman Eren'in (2014) araştırmasında kişilerarası etkileşim boyutunda erkekler sosyal medyayı daha yoğun kullanırken; ders hazırlığı boyutunda cinsiyete dayalı anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Sarıçam (2015) de 5 ve 6.sınıf öğrencilerinde erkek öğrencilerin sosyal medya ağlarını kız öğrencilere göre daha yoğun kullandığını ortaya koymuştur. Araştırmalarda cinsiyet değişkeni bağlamında ortaya çıkan farklılıkların, kültürler arası farklılıklardan, araştırmaların gerçekleştirildiği yaş grubundan ya da araştırmanın yapıldığı zaman diliminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kız öğrencilerin akademik başarı anlamında daha yüksek notlar aldıkları bilinen bir gerçektir. Bu sebeple kız öğrencilerin derslerinde başarı sağlamak için sosyal medyayı erkeklere oranla daha yoğun kullanmasına ilişkin bulgular kız öğrencilerin akademik başarılarına daha önem verdikleri ve bu tür ortamları da ihmal etmedikleri şeklinde de yorumlanabilir. Her geçen yıl sosyal medya kullanımında meydana gelen artış, sosyal medyayı kullanmaya başlama yaşının düşmesi, sosyal medya ortamlarının çeşitlenmesi, farklılıkların oluşmasında kayda değer bir etkidir. Facebook'a üyelik 13 yaşından itibaren başlamasına rağmen yapılan araştırmalara göre (Bostancı, 2013; Akt. Tanrıverdi ve Sağır, 2014) Türkiye'de 9-16 yaş grubundaki çocukların yarısından fazlasının Facebook hesabına sahip olduğu görülmüştür. Yeni sosyal medya ortamlarının çıkması ile birlikte yaşa ve/veya cinsiyete dayalı tercihlerde ve kullanım yoğunluklarında da farklılıkların olması ve sürmesi muhtemeldir.

Sosyal medyayı kullanma amaçlarına okul türü değişkeni açısından bakıldığında kişiler arası etkileşim boyutunda okul türüne göre bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Ders hazırlığı boyutunda ise genel ortaokullardaki öğrencilerin sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla diğer okul türlerinden (meslek liseleri hariç) daha az kullandığı görülmektedir. Genel ortaokullar ile meslek liseleri arasında ise bir fark yoktur. Diğer bir sonuç ise meslek lisesi öğrencilerinin Anadolu ve Fen Liseleri öğrencilerine göre sosyal medyayı daha az kullandıklarıdır. Vural ve Bat(2010) ve Koç ve Karabatak (2012) üniversite öğrencileri üzerinde uyguladıkları araştırmaları sonucunda; sosyal ağları öğrencilerin çoğunluğunun kullandığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Koç ve Karabatak'ın (2012) araştırmasında öğrenciler, her ne kadar sosyal ağların kendilerine zararı olmadığını, ders başarılarını olumsuz yönde etkilemediğini belirtse de aynı zamanda sosyal ağları yararlı bir şekilde kullanmadıklarını

belirtmeleri, aslında sosyal ağların kazanımlarından çok da fazla faydalanılmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Öztürk ve Akgün'ün (2012) araştırmalarında ise öğrenciler sosyal paylaşım sitelerinin olumsuz özelliklerini gereğinden fazla zaman alma, bilgilerinin çalınma ihtimali ve ders çalışma verimliklerini azaltma olarak belirtmişlerdir. Bu araştırmadaki genel ortaokul öğrencilerinin ve meslek liseli öğrencilerin ders hazırlığı amacıyla sosyal medyayı daha az kullanmalarının sebebi sosyal paylaşım sitelerinin olumsuz özellikleri olabilir.

Öğrencilerin sosyal medya kullanım amaçlarını etkileyen diğer bir etken de internet kullanım yıllarıdır. İnternet kullanım yılına göre bakıldığında kişiler arası etkileşim amacıyla kullanımda fark olduğu görülmüştür. İnterneti 2 yıldan az süreyle kullanan ortaokul ve lise öğrencileri, daha uzun süreden beri internet kullananlara göre sosyal medyayı kişiler arası etkileşim amacıyla daha az kullanmaktadır. İnterneti kullanma süresi arttıkça kişiler arası etkileşim amacıyla kullanımın da arttığı görülmektedir. Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu tarafından, ODTU ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu TİB'in destekleriyle gerçekleştirilen ve 9-16 yaş grubu "Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları"nın ortaya çıkartılması amaçlanan Şubat 2011 tarihli raporuna göre çocukların internette harcadıkları zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal ağlarda geçirmektedir (Otrar ve Argın, 2014). Tanrıverdi ve Sağır (2014), yaptıkları araştırmada sosyal medyaya girdiğinde daha az kalan öğrencilerin, daha fazla kalan öğrencilere göre sosyal medyayı benimseme düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Uzun süredir internet kullanan öğrencilerin sosyal medyayı daha fazla benimsedikleri ve hayatlarında bir alışkan haline geldiği söylenebilir.

İnterneti 9 yıldan daha uzun süredir kullanan öğrenciler diğerlerine göre sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla daha yoğun kullanmaktadır. İnterneti 1-2 yıldır kullanan öğrenciler ile 3-5 ve 6-8 yıldan beri kullanan öğrenciler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu farklılık uzun süredir internet kullanan öğrencilerin sosyal medyanın eğitim amaçlı kullanımı konusunda farkındalık edindiği ve sosyal medyayı daha bilinçli bir şekilde kullandıklarının göstergesi olabilir. Toğay ve diğerleri (2013), yaptıkları araştırmada, öğrencilerin büyük bölümünün sosyal medyayı eğitim amaçlı olarak kullandıklarında; sosyal medya araçlarının kullanımının gerekli ve faydalı olduğunu, ders başarılarının olumlu yönde etkilediğini ve eğitim süreçleri açısından kolaylıklar sağladığını belirtmişlerdir.

Günlük internet kullanımına bakıldığında ise günde 2 saatten fazla internet kullanan öğrenciler, 1 saatten az ve 1-2 saat arası internet kullanan öğrencilere göre sosyal medyayı kişiler arası etkileşim boyutunda daha fazla kullanmaktadır. İnternet kullanımı ile sosyal medya kullanımı doğru orantılı olarak değişmektedir diyebiliriz. Kişiler arası etkileşim boyutunda internet kullanım yılı ve günlük internet kullanımındaki elde edilen bulgular Eren Şişman (2014) ve Sarıçam'ın (2015) araştırmaları ile örtüşmektedir. TUİK'in 18/08/2017 tarihli "internet kullanan bireylerin interneti kişisel kullanma amaçları" adlı ve "cinsiyete göre düzenli internet kullanan bireylerin oranı" adlı raporlarında da Türkiye'de düzenli internet kullanan bireylerin oranı %60,7, interneti sosyal medyayı kullanma amacıyla kullananların oranı ise %83,7 olarak belirtilmektedir. Bu bulgular da internet kullanımı ile sosyal medya kullanımının doğru orantılı olarak değiştiğini doğrular niteliktedir.

Günlük internet kullanımı süresi arttıkça kişiler arası etkileşim amacıyla kullanım artarken ders hazırlığı amacıyla kullanımda gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu durum öğrencilerin mobil cihazlar ile internete girdiği, zaman ve mekân sınırı olmaksızın sosyal medya

ile iç içe olduğu ancak ders hazırlığının daha çok belirli zaman aralıklarında ve genellikle evlerinde yapılması ile açıklanabilir.

Öneriler

Araştırma bulgularına göre ortaokul ve lise öğrencileri sosyal medyayı daha çok kişiler arası etkileşim amacıyla kullanmakta ve bu öğrencilerden interneti 9 yıldan daha uzun süredir kullananlar sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla daha yoğun şekilde kullanmaktadır. Bu bağlamda ailelerin ve öğretmenlerin sosyal medyanın eğitim öğretim süreçlerinde verimli bir şekilde kullanılması için öğrencileri teşvik etmesi faydalı olacaktır. Ayrıca öğretmenlerin sosyal medyadaki eğitsel uygulamaları ve mobil öğrenme ortamlarını ders süreçlerine taşımaları öğrencilerin bu konudaki farkındalığını arttıracaktır.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin sosyal medyayı ders hazırlığı amacıyla daha az kullandıkları görülmüştür. Küçük yaşlardan itibaren sosyal medyayı kullanmaya başlayan öğrencilerin sosyal medya ile tanışma şekli ebeveynlerin müdahaleleri ile değiştirilmelidir. Öğrencilere sosyal medyayı kullanma konusunda yasaklar getirmek yerine sosyal medyanın olumlu yönlerini ve faydalarını göstermek, sakıncalı tarafları konusunda bilgilendirmek onların sosyal medyayı kullanım amaçlarını farklılaştırabilir.

Okullardaki internet erişiminin filtrelenmesi ve mobil cihazların ders amaçları dışında kullanımının yasak olması, eğitsel amaçlarla kullanılacak sosyal medya araçlarının öğretim öğrenme süreçlerine dâhil edilmesini engellemektedir. Bakanlığın bu kısıtlamaları kaldırması okullarda sosyal medyanın ders hazırlığı boyutunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi adına faydalı olacaktır.

Medya okuryazarlığı dersi eğitim öğretimin ilk kademesinden itibaren verilmeli ve sosyal medyanın amaçlı, işlevsel, verimli kullanımı ve zararlı boyutlarından korunma konularında öğrenciler bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 33, 137-161.
- Alican, C. ve Saban, A. (2013). Ortaokul ve Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları: Ürgüp Örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 1-14.
- Argın, F.S. (2013). *Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atalay, R. (2014). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları İle Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki (Bahçelievler İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayvaz, T. (2017). İnternet ve Sosyal Medya Kullanıcı İstatistikleri. <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/> adresinden 12 Kasım 2017 tarihinde erişildi.
- Balaman, F. ve Karataş, A. (2012). Lise Öğrencilerinin İnternet Ortamında Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Amaçları Ve Sosyal Paylaşım Unsurları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 497-504.
- Bat, M. ve Vural, Z.B.A. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya:Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20 (5), 3348-3382.
- Bostancı, M. (2010) Sosyal Medyanın Gelişimi ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Canöz, N. (2016). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 39, 423-441.
- Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Filiz, O., Erol, O., Dönmez, F.İ. ve Kurt, A.A. (2014). BÖTE Bölümü Öğrencilerinin Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Amaçları ile İnternet Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3(2), 17-28.
- Hazar, M. (2011). Sosyal Medya Bağımlılığı: Bir Alan Çalışması. *İletişim ve Kuram Araştırma Dergisi*, 32, 151-175.
- Işıktaş, S. (2016). Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (35), 565-575.

- Kalender, M.E. (2016). *Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının İncelenmesi (Kütahya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karakoç, E. ve Bozkurt Avcı, İ. (2015). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Çalışma: Elazığ Örneği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 37, 437-455.
- Karakoç, E. ve Gülsünler, M.E. (2012). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Facebook: Konya Üzerine Bir Araştırma. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 18, 42-57.
- Karal H. ve Kokoç, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Amaçlarını Belirlemeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 1(3), 251-263.
- Koç, M. ve Karabatak, M. (2012). Sosyal Ağların Öğrenciler Üzerindeki Etkisinin Veri Madenciliği Kullanılarak İncelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (1), 155-164.
- Mazman, S.G. ve Usluel, Y.K. (2011). Gender Differences in Using Social Networks. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(2), 133-139
- Otrar, M. ve Argın, F.S. (2014). Öğrencilerin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının Kullanım Alışkanlıkları Bağlamında İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), Ağustos 2014, 1-13.
- Öztürk, M. ve Akgün Ö.E. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Amaçları ve Bu Sitelerin Eğitimlerinde Kullanılması ile İlgili Görüşleri. *Sakarya University Journal Of Education*, 2 (3), 49-67.
- Saraç, N. (2014). *8.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ile Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki (Beykoz İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıçam, F. (2015). *Öğrencilerin Okul Dışı Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Öğrencilerin Ders Başarılarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Sarsar, F., Başbay, M. ve Başbay, A.(2015). Öğrenme-Öğretme Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 418-431.
- Solmaz, B., Tekin,G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. *Selçuk İletişim*, 7 (4), 23-32.
- Şişman Eren, E. (2014). Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (4), 230-243.
- Tanrıverdi, H. ve Sağır, S. (2014). Lise Öğrencilerinin Sosyal Ağ Kullanım Amaçlarının ve Sosyal Ağları Benimseme Düzeylerinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (18), 775-822.

- Toğay, A., Akdur, T.E., Yetişken, İ.C. ve Bilici, A. (2013). Eğitim Süreçlerinde Sosyal Ağların Kullanımı: Bir MYO Deneyimi. XIV. Akademik Bilişim Konferansı, 28-30 Ocak, Antalya.
- TÜİK (2017). Cinsiyete Göre Düzenli İnternet Kullanan Bireylerin Oranı. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 adresinden 11 Kasım 2017 tarihinde edinilmiştir.
- TÜİK (2017). Kişisel İnternet Kullanım Amaçları. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 adresinden 11 Kasım 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Uslu, S. ve Hamarat, E. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Ağları Kullanım Amaçlarının Belirlenmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 26-35.
- Usluel Y.K., Demir, Ö ve Çınar, M. (2014). Sosyal Ağların Kullanım Amaçları Ölçeği. *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 5 (2).
- Vural, Z.B.A. ve Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382.
- Zincir, O. (2014). *Yöneticilerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları: Bir Kuramsal Çerçeve Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.